

Prace referowane na obszarach walców inwestycji walców gotowej był ja-
kosciami stłżone do badań typu wielokrotnego. Zakładano to uwzględnienie
dr. S. Karsztowski w interakcyjnym referacie „Próba badań terenowych badań
archeologicznych do analizy wielokrotnej w zakresie od jej zakresu przestrzennego”.
Następnie przystąpił, omawiając stronę wyznaczonej ogólnie wytyczono
prof. dr. W. Chmielewskiego dotyczyło „Najbardziej metod nauk przyrodnic-
nych w zastosowaniu do badań archeologicznych”. Sprawy zainteresowania walców
referat dr. M. Lembergera „Zakres zastosowania statystycznych metod geofizyki
przebiegowej w archeologicznych badaniach terenowych”. Organizator Konferen-
cji reprezentował wśród referentów mgr. S. Mazurowski, który przedstawił
programy: „Jaka metody artykułów badań archeologicznych na terenach wielokrotnej
inwestycji przestrzennych”.

W dyskusji wzięli uwagę podjętym problemom uwzględnionej inwestycyjnej
stanowisk archeologicznych. Wymowa referat dotyczyła przede wszystkim programy
badawczych terenowych w referacie mgr. S. Mazurowskiego. Poruszone zostały te-
maty kwestii zakresu przedmiotowego uwzględnionej uwzględnionej i dotychczasowych
w pracach o charakterze referacyjnym prof. dr. W. Chmielewski, mgr. S. Chyliński,
mgr. S. Mazurowski. Na marginesie dyskusji nad tymi zagadnieniami skonstruowany
referat walców posiadał pełną uwzględnioną stanowisk archeologicznych w Polsce
prof. dr. W. Chmielewski, dr. S. Karsztowski.

Zwrot dyskutowano również kwestie techniczne, których stanowiska byłyby odno-
we w badaniach terenowych na terenach walców wielokrotnej przestrzennych.
Zwrócono uwagę również uwagę na kwestie, jakie powstają przychodzą na przykład
zakresu strony metody badawczej, metody archeologicznych systemów wartości,
integracji terenowej np. prof. dr. W. Chmielewski, dr. S. Karsztowski, mgr. S. Chyliński,
mgr. dr. T. Wilczak, mgr. J. Rydzewski i inni.

Ważnym zainteresowaniem walców było technika wykrywania obiektów subtylnych
na pomiar magnetycznym profilowania. Demonstrowano ją praktycznie na
stanowisku kultury przeworskiej w miejscowości Zakrzew, gm. Świdów. Po
wypracowaniu programy modyfikacji metody ta powstawała referat jako referat
referacji terenowych przedmiotowych badawczych o charakterze referacyjnym.

Wyniki Konferencji w Zakrzewie programy ogólnie po obiektywności, które
realizowane były przez stronę lat na obszarze przedmiotowego stanowiska referacyjnego
na Wierze. W tej chwili można jedynie mieć nadzieję, iż powstały ogólnie w refer-
atach i dyskusji zostały przeprowadzone ogólnie przedmiotowe. Optymalizacja w tym
zakresie programy jako się uwzględnionej wypowiedzi dr. L. Kryszyńskiego,
który, występując w imieniu dyskusji PKE, przedstawił pełną wykorzystanie sta-
nowiskowych w czasie Konferencji wniosków.

Janina Krawiec

SYMPOZJUM „METODY, WYNIKI I KONSEKWENCJE BADAŃ KOŚCI Z GROBÓW CIAŁOPALNYCH”

W dniu 25 III 1972 r. odbyło się w Poznaniu jednodniowe sympozjum pod po-
wyższym tytułem zorganizowane przez Sekcję Antropologii Instytutu Biologii UAM
oraz Polskie Towarzystwo Antropologiczne. W obradach wzięli udział zarówno przed-
stawiciele wszystkich większych ośrodków antropologicznych w Polsce, jak i archeo-
logowie, szczególnie liczni z Poznania, Szczecina, Wrocławia i Krakowa.

Po otwarciu sympozjum i referacie wprowadzającym nestora antropologów polskich, prof. dr. M. Cwirko-Godyckiego, referaty programowe wygłosili: doc. dr A. Malinowski, „Historia, stan obecny i perspektywy antropologicznych badań grobów ciałopalnych”, dr J. Gładkowska-Rzeczycka, „Materiały kostne z cmentarzysk ciałopalnych jako źródło informacji demograficznych” (szczegółowo przedstawiając m. in. zmienność średniej wymieralności pomiędzy epoką neolitu a okresem rzymskim włącznie); doc. dr T. Malinowski, „Archeologia a antropologiczne badania przepalonych kości ludzkich w Polsce”, dr P. Wyróst, „Metody i wyniki badań zwierzęcych szczątków kostnych z grobów ludzkich i zwierzęcych”, dr J. Strzałko, dr J. Piontek, doc. dr A. Malinowski, „Możliwości identyfikacji szczątków ludzkich z grobów ciałopalnych w świetle badań eksperymentalnych”. Ten ostatni referat wzbudził duże zainteresowanie z uwagi na wyniki przeprowadzonych po raz pierwszy na dużą skalę eksperymentalnych kremacji kości ludzkich (a nie całych zwłok) w piecach krematoryjnych. M. in. autorzy stwierdzili znaczne pęknięcie fragmentów kostnych zbudowanych z włókien podłużnych, natomiast lepszy stan zachowania kości z substancją gąbczastą; kurczliwość kości w procesie palenia wahała się od 10—13%. Pod wpływem wysokiej temperatury która na stosie — wg referentów — musiała być większa niż 700°, a nie wyższa niż 1000°) części szkieletu istotne dla określenia płci i wieku ulegały znacznej deformacji, np. na skutek kurczenia łuki brwiowe czy krawędź wewnętrzna miednicy przybierały cechy diagnostyczne płci żeńskiej (poprawność oznaczenia płci w eksperymentach wynosiła ok. 80%), następowały zmiany w obliteracji szwów (częściowe ich rozchodzenie się) prowadzące do mylnej oceny wieku osobników itp.

W drugiej części programu, obejmującej komunikaty i doniesienia, w pierwszej kolejności wygłoszono referaty archeologiczne. Doc. dr K. Godłowski („Konfrontacja i ocena wartości archeologicznych i antropologicznych wyznaczników płci w odniesieniu do grobów ciałopalnych z okr. późnolateńskiego i rzymskiego”) biorąc pod uwagę znaczne różnice w określeniach płci przez antropologów i archeologów dochodzące do 40% rozbieżności (np. w Wesołkach, pow. Kalisz) oraz konsekwentnie podważające się prawidłowości w występowaniu bądź wykluczaniu się pewnych cech wyposażenia pochówków kobiecych i męskich w okresach późnolateńskim i rzymskim, wypowiedział się na korzyść większej wiarygodności archeologicznych wyznaczników płci w odniesieniu do grobów ww. okresów. Dr J. Szydłowski w referacie „Z badań kremacji w pradziejach”, zajął się mało dotąd badaną dziedziną, a mianowicie samą techniką kremacji na stosie; poznanie szeregu zabiegów nieodzownych lub pomocniczych przy ciałopaleniu zwłok, umożliwiłoby lepsze zrozumienie pewnych zjawisk dostrzegalnych w pochówku i jego wyposażeniu. Doc. dr B. Gediga („O współpracy z antropologią w badaniach grobów ciałopalnych kultury łużyckiej”) oraz doc. dr M. Gedl („Uwagi o wynikach badań kości z grobów ciałopalnych kultury łużyckiej w południowej Polsce”) zanalizowali stan i perspektywy opracowań antropologicznych grobów tej kultury, postulując m. in. — podobnie jak doc. dr T. Malinowski — utworzenie pracowni antropologicznych przy większych placówkach archeologicznych lub międzyresortowej pracowni antropologicznej wyłącznie dla opracowań materiału kostnego kopalnego.

Komunikaty antropologiczne przedstawił: dr J. Gładkowska-Rzeczycka „Metody badań szczątków kostnych z grobów ciałopalnych” (charakterystyka cech diagnostycznych płci, wieku, wzrostu oraz zmian chorobowych); mgr A. Florowski, „Próby określeń typologicznych przy badaniach pochówków ciałopalnych” (próby odtworzenia morfologii czaszki wyrażonej przez wskaźniki na podstawie dokonywanych pomiarów cięciw, w stosunku do których obliczono ich korelacje ze

wskaznikami głowy); dr habil. Z. Kapica, mgr B. Łuczak, „Oznaczenie wieku pochówków ciałopalnych a średnie trwanie życia”; dr J. Piontek, dr J. Strzałko, „Wzrost ludności kultury łużyckiej w świetle nowych metod rekonstrukcji” (na podstawie teoretycznych i praktycznych obliczeń krytyka dwóch głównych metod obliczania wzrostu — na korzyść metody Trotter-Gleser); mgr A. Prinke, „Pochówek zwierzęcy kultury pomorskiej na cmentarzysku w miejscowości Kuchary, pow. Pleszew”; dr M. Henneberg, „Problem układu anatomicznego w grobach popielnicowych na przykładzie cmentarzyska w Kucharach, pow. Pleszew”; dr G. Gralla, „Ekspertyza antropologiczna ciałopalnych szczątków ludzkich z cmentarzyska warstwowego w Olsztynie, pow. Częstochowa”; dr J. Piontek, „Wyniki badań grobów ciałopalnych z cmentarzysk kultury łużyckiej z terenu woj. zielonogórskiego”.

Dyskusja, w której zabrało głos 10 osób, koncentrowała się m. in. wokół kwestii tzw. układu anatomicznego w grobach popielnicowych, wartości diagnoz antropologicznych przepalonych kości (głównie w zestawieniu z wymową archeologicznych wyznaczników płci), metodycznej zasadności próby rekonstrukcji morfologicznych cech czaszki przedstawionej przez mgr A. Florkowskiego, specyfiki materiału kostnego z wczesnośredniowiecznych kurhanów ciałopalnych, konieczności unifikacji metod i programu badania przepalonych kości ludzkich — postulowano, by opracowanie tego zagadnienia powierzyć komisji rzeczoznawców.

Owocne obrady sympozjum podsumował i zamknął prof. dr M. Ćwirko-Godycki.

Helena Zoll-Adamikowa

